УДК 658.1: 334.722.8; JEL CLASSIFICATION: L10, G32, G34
DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-15

Мостова Анастасія Дмитрівна,
доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного маркетингу, Університет імені Альфреда Нобеля

Mostova Anastasiia,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Alfred Nobel University, https://orcid.org/0000-0002-3998-3441

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
DIRECTIONS OF IMPROVING THE CORPORATE MANAGEMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES BASED ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Мостова А.Д. Напрями удосконалення корпоративного управління аграрними підприємствами на засадах сталого розвитку. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 3. С. 109 – 113.

Mostova A. Directions of improving the corporate management of agricultural enterprises based on sustainable development. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. Volume 8. № 3, pp. 109 – 113.

Статтю присвячено обґрунтуванню важливості концепції сталого розвитку для корпоративного управління аграрними підприємствами. Показано, що принципи сталого розвитку аграрного сектору є пріоритетом не тільки сучасних агрохолдингів, а й держави. Розкрито особливості впровадження екологічних, соціальних і управлінських (ESG) складових у корпоративні стратегії аграрних підприємств та показано, що ESG-інвестиції сприяють зростанню довгострокової інвестиційної привабливості та ринкової капіталізації. Розкрито дослідження інвестиційних рішень на основі екологічних, соціальних і управлінських критеріїв та показано, що підприємства з високими ESG-рейтингами та низькими ESG-ризиками залучають більше інвестицій. На основі критичного аналізу наукових джерел доведено, що соціально відповідальні компанії мають вищі темпи зростання курсу акцій на фондових біржах та ринкової вартості. Розкрито роль репутаційного менеджменту, корпоративного іміджу і ділової репутації у зростанні ринкової капіталізації корпоративного аграрного підприємства. Показано, що високі вимоги до нефінансової звітності та розкриття діяльності в сферах ESG вимагають від емітентів формування відкритої та прозорої системи комунікацій з інвесторами та стейкхолдерами та постійної роботи над репутацією, дотримання принципів і етики корпоративного управління. Зазначено, що українські аграрні підприємства мають інтегрувати у свої корпоративні стратегії принципи сталого розвитку, працювати над покращенням корпоративного управління та впроваджувати успішний досвід репутаційного менеджменту для стабільного зростання ринкової капіталізації та бізнесу в цілому.
***Ключові слова**: сталий розвиток, корпоративне управління, аграрний сектор, корпоративні аграрні підприємства, ESG-принципи.*

The article is devoted to substantiating the importance of sustainable development for corporate management of agricultural enterprises. It is shown that the principles of sustainable development of the agricultural sector are essential for modern agricultural holdings and the state. The peculiarities of implementing environmental, social, and governance (ESG) components into the corporate strategies of agricultural enterprises are revealed. It is shown that ESG investments contribute to the growth of long-term investment attractiveness and market capitalization. Research on investment decisions based on environmental, social, and governance criteria is revealed. The paper shows that companies with high ESG ratings and low ESG risks attract more investment. Based on a critical analysis of scientific sources, it has been proven that socially responsible companies have higher growth rates in the share price on the stock exchanges and market value. ESG investments in corporations create additional value and increase the value of intangible assets, particularly business reputation, brand, and human capital. The role of reputation management, corporate image, and business reputation in the growth of the market capitalization of a corporate agricultural enterprise is revealed. It is shown that high requirements for non-financial reporting and disclosure of activities in ESG areas require issuers to form an open and transparent system of communications with investors and stakeholders and to constantly work on reputation compliance with the principles and ethics of corporate governance. It was outlined that Ukrainian agricultural enterprises should integrate the principles of sustainable development into their corporate strategies, work on improving corporate governance, and implement successful reputation management experience for stable growth of market capitalization and business. Public agricultural enterprises must implement ESG principles in the corporate governance system, join global initiatives and sustainable development ratings, report on the results of activities according to international standards, and maintain an appropriate level of media activity and communications with key stakeholders.
***Keywords**: sustainable development, corporate governance, agricultural sector, corporate agricultural enterprises, ESG principles.*

Вступ

Сталий розвиток є пріоритетом компаній, які зацікавлені у довгостроковому зростанні бізнесу, врахуванні інтересів стейкхолдерів та мінімізації впливу сучасних глобальних загроз і ризиків. Завдяки ініціативі ООН «Принципи відповідального інвестування» інвестори в усьому світі віддають перевагу інвестуванню в компанії, діяльність яких враховує екологічні, соціальні та управлінські (ESG) аспекти сталого розвитку [6]. Це сприяє підвищенню стабільності світових

інвестиційних ринків та сталому розвитку суспільства, а також посиленню взаємозв'язку між дотриманням корпорацією принципів сталого розвитку та зростанням її ринкових показників.

Ринкова капіталізація є наслідком ефективних управлінських рішень щодо зростання економічних показників та ринкової вартості підприємства, керування репутацією та взаємовідносинами із стейкхолдерами, а також формування корпоративної стратегії на основі принципів сталого розвитку [13]. В сучасних умовах українські аграрні холдинги мають низький рівень ринкової капіталізації на фондових біржах, що обмежує їх здатність залучати інвестиції та фінансувати проєкти довгострокового розвитку. Тому особливу увагу слід приділяти дослідженню проблеми зростання ринкової капіталізації підприємств на основі пріоритетних принципів сталого розвитку.

Принципи сталого розвитку корпорацій аграрного сектору досліджували іноземні науковці Fortunati S., Morea D., Mosconi E.M., Marotta G., Nazzaro C., та українські автори Копішинська К.О., Грабина А.Ю., Малік М.Й., Мамчур В.А., Шпикуляк О.Г., Зінчук Т.О., Левківський Є.В., Сіренко Н.М., Лункіна Т.І., Бурковська А.В. та інші. Дослідженню впливу ESG-чинників на показники корпоративних підприємств на фондовому ринку, включаючи рівень ринкової капіталізації, присвячено наукові праці таких авторів, як Conca L., Manta F., Morrone D., Toma P., Ionescu G.H., Firoiu D., Pirvu R., Vilag R.D., Gavrilakis N., Floros C., Engelhardt N., Ekkenga J., Posch P., Akgun T.O., Mudge J.T., Townsend B., Fatemi A., Glaum M., Kaiser S., Subramanian S., Kabr M., Chopra S., Yeo J., Strzelinska P., Huang L. та інших. Репутацію в корпоративному управлінні досліджували іноземні науковці Fombrun Ch., Van Riel C., Roberts P., Dowling G., Lloyd S., Carreras E., Alloza A., Carreras A., Wartick S., Chun R. та українські вчені О. Дерев'янко, Т. Федорів, В. Королько та інші.

Не зважаючи на значний наукових доробок, окремі аспекти зростання ринкової вартості корпоративних аграрних підприємств в умовах переходу на концепцію сталого розвитку та впровадження ESG-принципів у систему корпоративного управління потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження взаємозв'язку між впровадженням аграрними підприємствами ESG-принципів в управлінні та ринковими показниками і обґрунтування напрямів подальшого удосконалення корпоративного управління на основі сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

У 2015 р. ООН затвердила Цілі сталого розвитку (Sustainable Development Goals), що пов'язані зі збалансованими соціальними, економічними та екологічними аспектами життя суспільства. У 2019 р. Президент України затвердив «Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Принципи сталого розвитку аграрного сектору враховані у стратегічних векторах національного економічного розвитку, зокрема, Національній економічній стратегії розвитку на період до 2030 р., Стратегії продовольчої безпеки – 2030, проєктах Стратегії розвитку аграрного сектору до 2030 р. та Стратегії сталого розвитку України до 2030 р.

Для забезпечення довгострокової інвестиційної привабливості компанії інтегрують у свої корпоративні стратегії принципи сталого розвитку, які передбачають впровадження методів та інструментів для досягнення екологічних, соціальних і управлінських цілей (ESG) та відповідних заходів корпоративної соціальної відповідальності. Соціально відповідальне інвестування (SRI) є інвестиційним процесом, об'єктом якого є компанії з високою корпоративною соціальною відповідальністю (КСВ), що оцінюється на основі показників екологічного, соціального та корпоративного управління, тобто ESG [1, с. 1080].

Ринкова капіталізація, під якою розуміють сукупну ринкову вартість акцій, є не лише індикатором фінансової стійкості та економічної ефективності, а й інвестиційної привабливості та ділової репутації, вимірюваних ESG-рейтингом підприємства, зокрема. Зарубіжні науковці досліджували інвестиційні рішення на основі екологічних, соціальних і управлінських критеріїв. Компанії з високими ESG-рейтингами та низькими ESG-ризиками залучають більше інвестицій та є більш привабливими для інвесторів, що стимулює зростання курсу акцій соціально відповідальних компаній на фондових біржах та зростання ринкової вартості емітента [2].

Дослідження Gavrilakis N., Floros C. показує позитивний зв'язок між впровадженням корпораціями стратегій ESG і ринковими мультиплікаторами підприємств, такими як ринкова капіталізація, вартість фірми і рівень ризику [3]. Науковці Engelhardt N., Ekkenga J., Posch P. досліджували взаємозв'язок між ESG-рейтингом та привабливістю акцій під час COVID-19 і довели його позитивний вплив на ринкову капіталізацію, ROE, P/BV [4]. Akgun T.O., Mudge J.T.,

Townsend B. вважають, що ESG-інвестиції компаній з малою капіталізацією сприяють її зростанню [5].

Ionescu G.H., Firoiu D., Pirvu R., Vilag R.D. досліджували зв'язок між ESG і ринковою вартістю фірми, зокрема, P/BV, та показали, що найбільший вплив на P/BV має ефективність корпоративного управління [2, с. 830].

Отже, при прийнятті інвестиційних рішень соціально відповідальні компанії є більш привабливими при формуванні інвестиційних портфелів. Це стимулює компанії до впровадження принципів сталого розвитку у систему корпоративного управління.

Зарубіжні науковці виявили залежність між ступенем розкриття інформації про сталий розвиток компанії та вартістю компанії на ринку. Зокрема, Conca L., Manta F., Morrone D., Toma P. досліджували кейси публічних компаній агропродовольчого сектору ЄС та виявили зв'язок між практикою розкриття інформації про управління та ринковою вартістю компаній [1, с. 1080].

У практичній літературі представлено емпіричні дослідження впливу чинників ESG на ринкову капіталізацію. Дослідження Bank of America показало, що з січня 2007 року по серпень 2019 року співвідношення капіталізації та прибутку компаній США та Західної Європи, які дотримуються принципів сталого розвитку (ESG), покращилося на 20% порівняно з іншими [7]. Разом з тим, на ринкову вартість компанії все менше впливають традиційні чинники, такі, як матеріальні активи, фінансовий результат і частка компанії на ринку, і зростає вплив нематеріальних активів, таких як вартість бренду (репутація) та інтелектуальна власність. Так, у оцінці вартості компаній, що входять до індексу S&P 500, частка НМА зросла з 30% у 1998 році до 68% у 2018 році [8].

Отже, більшість досліджень вказують на позитивний вплив впровадження ESG-принципів та розкриття інформації про них на показники ринкової капіталізації фірми. Біржовий курс акцій змінюється через будь-яку фінансову та нефінансову інформацію про емітента. Ціна акцій залежить також від інформації про компанію, галузь, ринок та національну економіку загалом. Ринкова капіталізація відображає значущість корпоративної репутації на фондовому ринку [9]. Тому менеджери компанії відповідальні за поширення інформації про компанію зацікавленим сторонам через річні звіти, електронні та друковані ЗМІ, веб-сайти, прес-конференції [10].

ESG-інвестиції корпорацій створюють додаткову цінність та підвищують вартість нематеріальних активів, зокрема, ділової репутації, бренду, людського капіталу. Зростання вартості бренду збільшує доходи компанії через високий попит на товари і послуги, надійна репутація дає змогу співпрацювати із найкращими постачальниками, залучати найбільш кваліфікованих фахівців. Високий рівень соціальної, екологічної відповідальності та корпоративного управління сприяє довгостроковому сталому розвитку бізнесу, підвищенню попиту на товари і послуги компанії, зростанню лояльності клієнтів, постачальників, бізнес-партнерів, формує здатність протистояти ризикам. Таким чином, ESG-інвестиції підвищують інвестиційну привабливість корпорації, виражену показниками зростання курсу акцій та ринкової капіталізації.

Компанії самостійно визначають пріоритетні напрями ESG-інвестицій залежно від галузі, бізнес-моделі та очікуваних вигод (соціальних, економічних, репутаційних та інших). Вагомий внесок у формування ринкової вартості аграрного підприємства вносять вартість бренду, гудвіл, людський капітал [11]. ESG-інвестиції сприятимуть зростанню ринкової капіталізації корпоративного аграрного підприємства, зокрема шляхом використання репутаційного менеджменту й отримання вигод від створення якісного корпоративного іміджу і ділової репутації.

В Україні концепція репутаційного менеджменту у контексті корпоративного управління є новою та мало вивченою. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» визначає ділову репутацію як «сукупність документально підтвердженої інформації про особу, що дає можливість зробити висновок про відповідність її господарської та/або професійної діяльності вимогам законодавства, а для фізичної особи – також про належний рівень професійних здібностей та управлінського досвіду, а також відсутність у особи судимості за корисливі злочини і за злочини у сфері господарської діяльності, не знятої або не погашеної в установленому законом порядку».

Українські аграрні компанії поки що мало позиціонують себе як соціально відповідальний бізнес та команда професіоналів. В Україні цей процес тільки почався, а тому більшість компаній так і залишаються недоступними для преси та інвесторів. Підготовка до публічності компаній є одним із головних чинників і необхідних умов розвитку корпоративного аграрного сектору економіки та фондового ринку України. IPO – це не просто залучення капіталу, а в першу чергу рівень публічності, який задовольняє інвесторів [12]. Для інвестицій привабливим є тільки прозорий бізнес із зрозумілою історією і стабільною репутацією. Успіх IPO

на світових фондових біржах з високими вимогами щодо відкритості та прозорості емітентів потребує створення системи комунікацій з інвесторами і кропіткої роботи над репутацією компанії, дотримання принципів і етики корпоративного управління. Отже, комунікації – це управлінська функція і обов'язок керівництва компанії, топ-менеджерів і власників бізнесу, яка впливає на ринкову капіталізацію через вартість акцій, що в свою чергу залежить від попиту на них унаслідок, в тому числі, і надійної і прозорої репутації емітента і його топ-менеджерів [10].

В Україні принципи корпоративного управління були вперше прийняті у 2003 році [14]. Наприкінці 2018 року Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) домовилася з Українською академією корпоративного управління (УАКУ) розробити низку рекомендованих практик корпоративного управління для компаній, зареєстрованих на фондовій біржі в Україні. Кодекс було розроблено у тісній співпраці з українськими компаніями, зареєстрованими на фондовій біржі, а також з іноземними та вітчизняними інвесторами, щоб забезпечити реалістичність і практичність Кодексу, його відповідність очікуванням інвесторів та відображення кращих практик корпоративного управління. Кодекс корпоративного управління компанії містить низку обов'язкових розділів, таких, як цілі компанії, структура, склад і обов'язки наглядової ради, принципи і порядок взаємодії між наглядовою радою та виконавчим органом, розкриття інформації і прозорості, система контролю і етичні стандарти, методи і підходи до оцінки корпоративного управління.

Виконавчий директор (CEO) – це найвищий керівник компанії, до основних обов'язків якого входить прийняття основних корпоративних рішень, управління загальними операціями та ресурсами компанії, виступаючи головним пунктом спілкування між радою директорів (правління) та корпоративними операціями, та є публічним обличчям компанії. Генеральний директор обирається правлінням та його акціонерами. Роль генерального директора змінюється в залежності від розміру, культури та корпоративної структури компанії. У великих корпораціях, як правило, керівники мають справу лише зі стратегічними рішеннями дуже високого рівня та тими, що спрямовують загальний ріст компанії.

Репутація менеджера має значний вплив на репутацію компанії. Згідно з дослідженням Weber Shandwick, репутація CEO формує 44% ринкової вартості компанії [15]. Призначення нового генерального директора впливає на зміну курсу акцій як у більшу, так і у меншу сторону, залежно від сприйняття ринком здатності нового керівника керувати компанією та успішно реалізовувати корпоративну стратегію. Інвестори, як правило, схильні більше довіряти менеджерам, які мають досвід у галузі, вміють вирішувати конкретні проблеми компанії та збільшувати доходи акціонерів. Репутація генерального директора пов'язана із здатністю розширювати географію бізнесу, збільшувати частку ринку, оптимізувати витрати. Таким чином, довгостроковий розвиток аграрного сектору потребує зміни існуючих підходів до корпоративного управління та впровадження в його систему ESG-принципів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

ESG-інвестиції збільшують цінність, створювану нематеріальними активами корпорації, до яких належить, зокрема, репутація компанії, вартість і впізнаваність бренду, людський капітал тощо. ESG-інвестиції покращують ефективність нематеріальних активів та їх здатність генерувати додаткові грошові потоки, що своєю чергою сприяє зростанню економічної ефективності підприємств та ринкової вартості. Корпоративна репутація як об'єкт ESG-інвестицій та нематеріальний актив, а також як непрямий чинник зростання вартості компанії, зокрема, через підвищення курсу акцій, вимагає додаткових зусиль для реалізації потенціалу та отримання вигод від репутаційного менеджменту.

З метою забезпечення довгострокового зростання бізнесу, збільшення ринкової капіталізації і подальшого сталого розвитку аграрні підприємства мають впроваджувати ESG-принципи в систему корпоративного управління, долучатися до глобальних ініціатив та рейтингів сталого розвитку, звітувати за міжнародними стандартами про результати заходів, підтримувати належний рівень медіа-активності та комунікацій із ключовими стейкхолдерами, впроваджувати успішні світові практики корпоративного управління та репутаційного менеджменту.

Подальші наукові дослідження слід присвятити концепції репутації, її формуванню, керуванню та вимірюванню в корпоративній сфері. Потрібні дослідження, які можуть оцінити українську практику управління корпоративною репутацією та репутацією топ-менеджерів для підвищення вартості бізнесу та ринкової капіталізації компаній аграрного сектору.

Список літератури

1. Conca L., Manta F., Morrone D., Toma P. The impact of direct environmental, social, and governance reporting: empirical evidence in European-listed companies in the agri-food sector. *Business Strategy and the Environment*. 2021. Vol. 30. No. 2. P. 1080-1093.
2. Ionescu G.H., Firoiu D., Pirvu R., Vilag R.D. The impact of ESG factors on market value of companies from travel and tourism industry. *Technological and Economic Development of Economy*. 2019. Vol. 25. No. 5. P. 820-849.
3. Gavrilakis N., Floros C. ESG performance, herding behavior and stock market returns: evidence from Europe. *Operational Research*. 2023. Issue 23. Article number: 3.
4. Engelhardt N., Ekkenga J., Posch P. ESG ratings and stock performance during the COVID-19 crisis. *Sustainability*. 2021. Issue 13. Article number: 7133.
5. Akgun T.O., Mudge J.T., Townsend B. How company size bias in ESG scores impacts the small cap investor. *The journal of impact and ESG investing*. 2021. Vol. 1. Issue 4. P. 8-10.
6. Fatemi A., Glaum M., Kaiser S. ESG performance and firm value: The moderating role of disclosure. *Global Finance Journal*. 2017. Vol. 38. Issue C. P. 45-64.
7. Institutions and ESG: On the Rise. Bank of America. Merrill Lynch, December 2018.
8. Subramanian S., Kabra M., Chopra S., Yeo J., Strzelinska P., Huang L. ESG matters – Global. ESG from A to Z: A global primer. Bank of America Merrill Lynch. Nov. 25, 2019.
9. Carreras E., Alloza A., Carreras A. Corporate Reputation. London : LID Publishing Ltd., 2013. 501 p.
10. Fombrun Ch., Van Riel C. Essentials of Corporate Communication: Implementing Practices for Effective Reputation Management. New York : Routledge, 2007. 306 p.
11. Marotta G., Nazzaro C. Social responsibility and value creation in agri-food enterprises: New research frontiers. *Economia Agro-Alimentare*. 2012. Vol. 14. No 1. P. 13-54.
12. Fortunati S., Morea D., Mosconi E.M. Circular economy and corporate social responsibility in the agricultural system: Cases study of the Italian agri-food industry. *Agricultural Economics (Czech Republic).* 2020. Vol. 66. No 11. P. 489-498.
13. Копішинська К.О., Грабина А.Ю. Управління соціальною відповідальністю аграрних підприємств в умовах міжнародної трансформації бізнесу. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут».* 2022. No 24. С. 85-92.
14. Кодекс корпоративного управління: ключові вимоги і рекомендації. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/corporate-governance-code_final_ukr.pdf
15. Weber Shandwick. The CEO Reputation Premium: Gaining Advantage in the Engagement Era. 2015. URL: https://cms.webershandwick.com/wp-content/uploads/2023/02/ceo-reputation-premium-executive-summary-3.pdf

References

1. Conca L., Manta F., Morrone D., Toma P. The impact of direct environmental, social, and governance reporting: empirical evidence in European-listed companies in the agri-food sector. *Business Strategy and the Environment.* 2021. Vol. 30. No. 2. P. 1080-1093.
2. Ionescu G.H., Firoiu D., Pirvu R., Vilag R.D. The impact of ESG factors on market value of companies from travel and tourism industry. *Technological and Economic Development of Economy*. 2019. Vol. 25. No. 5. P. 820-849.
3. Gavrilakis N., Floros C. ESG performance, herding behavior and stock market returns: evidence from Europe. *Operational Research*. 2023. Issue 23. Article number: 3.
4. Engelhardt N., Ekkenga J., Posch P. ESG ratings and stock performance during the COVID-19 crisis. *Sustainability*. 2021. Issue 13. Article number: 7133.
5. Akgun T.O., Mudge J.T., Townsend B. How company size bias in ESG scores impacts the small cap investor. *The journal of impact and ESG investing*. 2021. Vol. 1. Issue 4. P. 8-10.
6. Fatemi A., Glaum M., Kaiser S. ESG performance and firm value: The moderating role of disclosure. *Global Finance Journal*. 2017. Vol. 38. Issue C. P. 45-64.
7. Institutions and ESG: On the Rise. Bank of America. Merrill Lynch, December 2018.
8. Subramanian S., Kabra M., Chopra S., Yeo J., Strzelinska P., Huang L. ESG matters – Global. ESG from A to Z: A global primer. Bank of America Merrill Lynch. Nov. 25, 2019.
9. Carreras E., Alloza A., Carreras A. Corporate Reputation. London : LID Publishing Ltd., 2013. 501 p.
10. Fombrun Ch., Van Riel C. Essentials of Corporate Communication: Implementing Practices for Effective Reputation Management. New York : Routledge, 2007. 306 p.
11. Marotta G., Nazzaro C. Social responsibility and value creation in agri-food enterprises: New research frontiers. *Economia Agro-Alimentare*. 2012. Vol. 14. No 1. P. 13-54.
12. Fortunati S., Morea D., Mosconi E.M. Circular economy and corporate social responsibility in the agricultural system: Cases study of the Italian agri-food industry. *Agricultural Economics (Czech Republic).* 2020. Vol. 66. No 11. P. 489-498.
13. Kopishynska K.O., Hrabyna A.Yu. *Upravlinnia sotsialnoiu vidpovidalnistiu ahrarnykh pidpryiemstv v umovakh mizhnarodnoi transformatsii biznesu* [Management of social responsibility of agrarian enterprises in the conditions of international business transformation]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU «Kyivskyi politekhnichnyi instytut»* [Economic bulletin of NTUU "Kyiv Polytechnic Institute"]. 2022. No 24. P. 85-92..
14. Kodeks korporatyvnoho upravlinnia: kliuchovi vymohy i rekomendatsii [Corporate governance code: key requirements and recommendations]. Available at: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/corporate-governance-code_final_ukr.pdf
15. Weber Shandwick. The CEO Reputation Premium: Gaining Advantage in the Engagement Era. 2015. URL: https://cms.webershandwick.com/wp-content/uploads/2023/02/ceo-reputation-premium-executive-summary-3.pdf

Стаття надійшла до редакції 03.08.2023 р.